

## Motion till riksdagen 2005/06:K341

av **Camilla Sköld Jansson m.fl. (v)**

# Pornografi och sexualpolitik

*Motionen delad mellan flera utskott*

## Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning .....	3
4	Historia.....	3
5	Pornofiering i vardagen .....	5
6	Kartläggning av pornografi .....	5
7	Pornografi är en fråga om makt.....	6
8	Porr och sexualiserat våld .....	7
9	Fri sexualitet, inte moralism.....	8
10	Sex- och samlevnadsundervisning .....	9
11	Feministiskt självförsvar .....	10
12	Sexualpolitiska mål .....	11

Fel! Okänt namn på

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör låta kartlägga den pornografiska marknadens ekonomiska omsättning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör låta kartlägga och analysera sambandet mellan pornografi, pornofiering, sexualiserat våld mot kvinnor, prostitution och människohandel för sexuella ändamål.<sup>1</sup>
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör göra en översyn av lagstiftningen på pornografiområdet samt utreda möjligheterna att begränsa spridningen av pornografi.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Högskoleverket bör ges i uppdrag att utvärdera och vidareutveckla lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad.<sup>2</sup>
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att hitta former som medger att alla tjejer på högstadiet och gymnasiet som så önskar ges möjlighet att träna feministiskt självförsvar i skolan.<sup>2</sup>
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas med syfte att utveckla nationella sexualpolitiska mål för att skapa förutsättningar för en sexualitet på lika villkor för alla kvinnor och män, såväl homo-, hetero- och bisexuella som transpersoner.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Yrkande 2 hänvisat till JuU.

<sup>2</sup> Yrkandena 4 och 5 hänvisade till UbU.

<sup>3</sup> Yrkande 6 hänvisat till SoU.

## Inledning

Sexualitet är en källa till livsglädje, gemenskap och lust. Men människors sexualitet är också en sfär som präglas av komplexitet och kan vara en arena för maktutövning, exploatering och förtryck. Vänsterpartiet verkar för en syn på sexualitet som bygger på jämlikhet och respekt. En central del av Vänsterpartiets politik handlar om att eliminera alla former av sexualiserat våld, ett könsrelaterat våld som är det yttersta uttrycket för de ojämlika maktförhållandena mellan kvinnor och män. Sexualiserat våld handlar om maktutövning och kontroll. Det är ett samlingsbegrepp för mäns våld mot kvinnor som inbegriper olika former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld. Det är ett våld som återspeglar och upprätthåller den könsmaktordning vi vill nedmontera. Vi vill verka för allas mänskliga rättigheter, och vi vill befria sexualiteten från exploatering och förtryck.

## Historia

De sexualpolitiska frågorna har varit och är mycket viktiga ur ett könsmakts-perspektiv. En historisk tillbakablick visar att ämnet präglas av ambivalens och motstridiga resonemang. Kvinnor har inte ansetts ha en fri och självständig sexualitet, i bemärkelsen lust, utan att denna ska "väckas till liv" av en man. Detta har bland annat inneburit att lesbisk sex och kärlek har osynliggjorts. Samtidigt har män ägnat stor möda åt att kontrollera kvinnors kroppar och sexualitet. I vissa tider, och på vissa platser, har män utsatt kvinnor för grova övergrepp i form av könsstympling. Kopplingen mellan reproduktion och arv har också påverkat männens behov av att styra kvinnors sexualitet. I relation till män betraktas således kvinnans sexualitet och lust som hotfull.

Sexologins utveckling under 1800-talet påverkades av borgerlighetens ideal om måttlighet, självkontroll och kultivering. Under denna tid skedde en förändring i synen på kvinnors förhållande till sexualiteten. Från att ha förknippats med natur och biologi och konstruerats som djurisk och sexuell skapades föreställningen om kvinnan som asexuell, oskuldsfull och moderlig. Kvinnors oskuld och renhet skulle hållas under uppsikt och ledas av en fast hand, vilket givetvis var mannens uppgift.

Alltigenom märkbart i sexologin löper en röd tråd av motsägelser när det gäller kvinnors och mäns sexualitet. Sexologin erkänner kvinnors sexualitet, men de anses inte ha kunskap om den. Ansvar för denna åligger i stället mannen. Sexuell tillfredsställelse utanför sfären för reproduktion lyfts fram, men kvinnors sexuella handlingar skilda från fortplantningen ses som icke normala. De ojämlika maktförhållandena mellan könen internaliseras i sexualiteten. Mannens dominans och kvinnans underkastelse görs i sexologin till norm för sexuell njutning. Förbindelsen mellan våld, aggressivitet och sexualitet har en lika lång historia som sexologin. Denna koppling har fortlevt genom århundradena och är i dag så generell att vi alltsomoftast inte lägger märke till den. Den har normaliserats i vår uppfattning om sexualitet. Detta är

### Fel! Okänt namn på

dock inte en aggressivitet som tillkommer både kvinnan och mannen på samma villkor. Mannens aggressiva och ohejdbara sexualitet blir kvinnans ansvar. I den rosade sexualhandboken *Allt om kärlekens nöjen, en handbok om konsten att älska* från 1982 skriver Alex Comfort:

Det viktigaste med pojkars gensvar är att flickor ofta är omedvetna om hur snabbt en pojke kan bli uppeggad; ibland olämpligt snabbt, om hon själv inte bestämt sig. En del flickor hamnar i sängen därför att de blir så tagna av sin egen attraktionsförmåga. Många som kan förefalla leka med pojkens känslor vet bara inte tillräckligt om pojkars fysiologi; åsynen av ett par snygga bröst och ett par kyssar framkallar erektion hos flesta män. Om det händer, och hon inte vill ha något samlag, bör hon säga till honom att hon har mens och erbjuda honom ett alternativ. Man kan ge en pojke orgasm med handen, och vet hon inte hur hon skall göra kan hon låta honom visa sig.

Genomgående inom sexologin skapas således ett mönster som utgår från mannen, det heterosexuella samlaget och reproduktion som styrande principer. Dessa normer har än i dag en stark bäring på vår syn på sexualitet. Tjejer och kvinnor beläggs med ansvar för pojkars och mäns sexualitet. Samtidigt begränsas utrymmet för att fokusera på den egna sexualiteten på ett positivt och fritt sätt. Den påstådda sexuella friheten inskränks i realiteten av förlegade normer om så kallat manligt och kvinnligt.

Det faktum att den förhärskande sexuella normen fortfarande är heterosexuell, och bygger på en manlig överordning och kvinnlig underordning, inskränker kvinnors och HBT-personers rätt till sin sexualitet. Den utgör även hinder för heterosexuella män, samtidigt som makthierarkin ger denna grupp maktfördelar på ett såväl personligt som samhälleligt plan. Sexualiteten är långt ifrån någon frizon från den över- och underordning som råder i samhället i stort. Förtryck, våld, övergrepp och exploatering av kvinnors sexualitet är en påtaglig realitet över hela världen. Den sexualitet som kan ge glädje förvägras i dag alltför många.

Kvinnorörelsen har genom tiderna kritiserat sexologins framställning av sexualitet som per definition genital. Det är en kritik som i allra högsta grad är giltig än i dag. En stor del av kvinnors frigörelse på det sexualpolitiska området har handlat om födelsekontroll, fri abort samt motstånd mot exploatering och övergrepp. Den feministiska debatten har också handlat om att forma en radikal sexualitetsteori och sexualpolitik som kritiserar och upphäver genushierarkier.

Sexualitet anses av många vara ett privat område, trots att det finns lagar och regler som sätter gränser för sexuella handlingar som är att betrakta som brott. Bilder av sexualitet utnyttjas också i vår kultur och vi möts av stereotypa föreställningar om denna i stort sett överallt i samhället. Dessa bilder verkar oftare begränsande än frigörande. De är kopplade till makt, normer och tabun, vilka ofta är svåra att ifrågasätta och diskutera öppet. Värderingar av kön och sexualitet möter och präglar oss från tidig barndom.

## Pornofiering i vardagen

Det offentliga rummet blir allt mer pornofierat. Pornofiering innebär att situationer och relationer i mode, reklam, underhållning, musik och annat medie-innehåll refererar till pornografiska symboler och attribut. Kvinnors kroppar är föremål för en ständigt större exploatering. Pornografins status i vårt samhälle har gått från att vara tabubelagt till att bli ett normalt inslag i vardagen. Pornografins rum har vidgats från att ha varit helt avgränsat till att bli ett integrerat inslag i masskulturen. Det massmediala intresset för porr har ökat och vi kan läsa artiklar och se TV-dokumentärer om pornografi, porrkonsumtion och porrproduktion. Vi matas ständigt med pornografiska anspelningar, och den sexualiserade, på gränsen till pornografiska, bilden av kvinnan sprids på tidningssidor och reklampelare. I reklamen laddas handlingar som att sminka sig, raka benen, äta, tvätta håret och duscha med sex. Även bilden av mannen har sexualiserats. Det är inte ett tecken på att samhället har blivit mera jämställt, utan är ett uttryck för den kapitalistiska konsumistiska människosynen. Skillnaden är att de sexualiserade mansbilderna inte har samma pornografiska laddning.

Pornofieringen i samhället har samband med pornografins och våldsporrrens lättillgänglighet och inflytande i människors vardag. Pornografin har normaliserats och blivit ett självklart inslag. I namn av sexuell frigörelse förespråkar så kallade sexualliberaler, i Sverige och internationellt, både prostitution och pornografi, och det är något som den globala sexindustrin inte har varit sen att utnyttja. Förr krävde porrkonsumtion en mer aktiv och konkret handling via film- eller tidningsinköp. Idag räcker det med att du sitter vid din arbetsdator. Kvinnor som penetreras av hundar och grisar hittas på mindre än en minut på nätet. Enligt det mediekritiska nätverket Allt är möjligt har en forskningsrapport från norska polisakademien delat in våldsporr på Internet i elva kategorier: våld mot genitalier är den mildare formen och så kallad "death porno" – stympning, avrättning och styckning – är den grövsta. Det här är material som sprids fort och som brukar leta sig in i tryckta medier. Till exempel innehöll svenska Hustler 1/03 ett inslag där judar och asiater skildrades i sexualiserade avrättningssituationer.

## Kartläggning av pornografi

Det pornografiska utbudet växer. Teknikutveckling och låga produktionskostnader har resulterat i ett enormt och lättillgängligt utbud, vilket också har lett till ett anonymiserat användande. Att nästan vem som helst kan producera och distribuera porr på Internet är ytterligare ett led i den pornofierade vardagen. Den europeiska Internethandeln domineras till 70 procent av porrindustrin. Normaliseringen och "mainstreamingen" av pornografen ger stora ekonomiska vinster för en mängd företag. Pornografen har introducerats på börsen, och många börsnoterade företag är direkta aktörer eller på annat sätt involverade i sexindustrin. Med tanke på omfattningen av pornografi vi har runtom-

## Fel! Okänt namn på

kring oss i våra vardagsliv, är det slående hur lite information och fakta på området vi faktiskt har och känner till. Sedan pornografin i Sverige avkriminaliserades på 1970-talet har den pornografiska marknaden reglerats bland annat genom införandet av ett förbud mot barnpornografi och av vissa former av våldspornografi. Gränserna för vad som är tabu flyttas och är ständigt under förhandling. Trots lagar och regleringar vet myndigheter och politiker väldigt lite om den pornografiska marknaden och branschen – porrindustrin kan i stort sett operera helt ogranskad av alla myndigheter. Det saknas information och uppdaterad fakta om utvecklingen av pornografi i Sverige; hur mycket pornografi produceras och hur stor är produktionen i förhållande till övriga nordiska länder, t.ex. när det gäller videofilm respektive tidningar? Det saknas också information kring den pornografiska marknaden som ekonomisk sektor; hur stort är den ekonomiska omsättningen i detaljhandeln, hur stor är den årliga omsättningen av porr, hur stor uppskattas försäljningen på svarta marknaden vara och hur mycket omsätter exporten av svensk pornografi?

I forskningsprojektet Nätsexprojektet, som pågår sedan 2002, har Sven-Axel Månsson och Peder Söderlind analyserat sexindustrin på nätet. De kom fram till att år 2003 porrsurfade mer än 800 000 svenskar på nätet, vilket innebär att enorma summor pengar är i omlopp. Internetbolag, teleoperatörer och mobiltelefonibranschen är de som tjänar mest pengar – genom uppkopplingsavgifter och genom att marknadsföra, sprida och sälja pornografi. En undersökning gjord av journalisten Hannamari Hänninen i Finland 2002 visade att i runda tal omsatte finska porrtidningar cirka 5,9 miljoner euro och finska porrfilmer mellan 250 och 450 miljoner euro årligen. Porrfilmer på kabel-tv uppskattades ha 150 000 tittare varje vecka.

Vänsterpartiet anser att det är en viktig politisk handling att synliggöra flödet av pengar och sätta en prislapp på pornografimarknaden. Det är viktigt för vidare åtgärder, forskning och undersökning, t.ex. för att analysera pornografins inträde på börsen och för att identifiera vilka företag och koncerner som har pornografi som en del- eller sidoverksamhet. Det är bra att sexindustrin på Internet är under kartläggning, men även andra delar av sexindustrin bör täckas in. En kartläggning av den ”traditionella” porrindustrins (försäljning av porrtidningar, porrfilmer etc.) omsättning i detaljhandeln är viktig. Den ger inte en heltäckande sanning om pornografins marknad men är ett viktigt instrument och en viktig utgångspunkt. Det ger oss en betydelsefull och grundläggande information om marknaden. Vänsterpartiet yrkar därför att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen får i uppdrag att kartlägga pornografimarknadens omfattning och ekonomiska omsättning.

## Pornografi är en fråga om makt

Pornografi erotiserar ojämlika maktförhållanden och mäns överordning och kvinnors underordning. Pornografi handlar inte om ömsesidighet utan om makt. Många människor har vida definitioner av pornografi, men Vänsterpartiet anser generellt att pornografi handlar om exploatering, makt och kontroll,

och det är den utgångspunkten vi har i den här motionen. Genom pornografin berövas kvinnor rätten till sin egen kropp och sin egen sexualitet. Kvinnor framställs som objekt för manlig maktutövning där förnedring av kvinnan framstår som höjden av njutning. Icke-västerländska kvinnor framställs ofta på ett mycket rasistiskt sätt i pornografin, liksom lesbisk sex exploateras och objektifieras. Pornografin är ett redskap för den rådande heteronormativa könsmaktsordningen, och den används för att legitimera det sexualiserade våldet.

## Porrt och sexualiserat våld

Begreppet sexualiserat våld tar avstamp i maktojämlikheten mellan könen. Att använda begreppet sexualiserat våld (som inbegriper olika former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld) är att ta ställning för en förståelse av våldet som en del i en patriarkal samhällsstruktur och att våldet måste studeras med fokus på maktförhållanden mellan könen. Arbetet för att stoppa det sexualiserade våldet måste ske utifrån insikten att det handlar om makt, kontroll och en rådande struktur där män är överordnade och kvinnor underordnade. Maktrelationen mellan kvinnor och män är den samhälleliga ”ram” inom vilken sexuellt våld och förtryck genom pornografi, prostitution, incest, människohandel för sexuell exploatering, våldtäkt, sexuella trakasserier och andra övergrepp mot kvinnor utförs. För att inse omfattningen av detta våld krävs en helhetssyn och förståelse av den rådande könsmaktsordningen.

Rent juridiskt är en bild pornografisk om den framställts i syfte att påverka mottagaren sexuellt. Den definitionen anser vi vara otillräcklig, och den ger utrymme för godtyckliga tolkningar. Sexuell påverkan är inte nödvändigtvis förtryckande. Det är däremot pornografin, eftersom den tjänar som marknadsföring av sexualiserat våld. Begreppets ursprungliga innebörd springer ur ordet ”porne” – horan – kvinnan som män har rätt att äga och utnyttja hur de vill. Det är hög tid att politisera begreppet pornografi genom att ge det en mer strikt definition.

Frihet från sexualiserat våld är en mänsklig rättighet som i dag finns stadfäst i internationella konventioner och handlingsplaner. FN-konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw) stadfäster att könsdiskriminering handlar om en samhällelig struktur som måste förändras genom övergripande åtgärder. Både FN och EU har antagit resolutioner och handlingsplaner mot sexuella stereotyper, sexism och könsdiskriminering i medierna. I Sverige finns inga motsvarande dokument på politisk nivå. Däremot framhåller regeringen i sin senaste jämställdhetskrivelse (skr. 2002/03:140) att fokusområdet ”Sexualisering av det offentliga rummet” är ett prioriterat område. Tillsammans med samarbetspartierna har man genomfört en hearing och tillsatt en arbets- och expertgrupp för att jobba vidare med dessa frågor. Ett annat av regeringens fokusområden för jämställdhetspolitiken är mäns våld mot kvinnor, prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

## Fel! Okänt namn på

Vänsterpartiet vill öka medvetenheten om att pornofieringen av det offentliga rummet och det sexualiserade våldet i stort handlar om maktutövning och påverkar kvinnors rörelsefrihet, handlingsutrymme och livssituation på olika sätt. Men framför allt vill vi synliggöra sambandet mellan de olika formerna av förtryck. Vi föreslår att regeringen kartlägger och analyserar sambandet mellan pornografi, pornofiering, mäns våld mot kvinnor, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Sambandet och relationen mellan de politikområden som rör sexualiserat våld bör synliggöras. Därför behövs de initiativ och arbeten som görs på området samordnas liksom nya utredningar måste till. Parallellt med förslaget om att kartlägga den pornografiska marknadens ekonomiska omsättning yrkar vi på att regeringen får i uppdrag att kartlägga sambandet mellan pornografi, pornofiering, sexualiserat våld mot kvinnor, prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Detta bör riksdagens som sin mening ge regeringen till känna.

## Fri sexualitet, inte moralism

Vänsterpartiets mål är en fri, positiv och jämlik syn på sexualitet där alla kvinnor och män har rätt att söka och finna sin egen sexuella identitet. Vi menar att den positiva rörelsen för en frigjord sexualitet har blivit exploaterad av porrindustrin. Vänsterpartiet anser att pornografin bidrar till att begränsa människans sexualitet. När pornografin legaliserades i Sverige 1971 fanns behov av en mer avspänd och icke moraliserande syn på kropp och sexualitet. Är det verkligen sexuell frigörelse vi nått nu? Eller är porr och pornofiering ett uttryck för puritanism? Fungerar det just därför att tabun, skam och skuld fortfarande omger kropp och sexualitet? För att räknas som sexig idag måste man vara ung, smal och snygg. Det finns tydliga drag av moralism i detta. Jakten på den perfekta kroppen skapar ängslig kontroll istället för självkänsla och självrespekt. Inskränkta moralister som vill gömma undan människors sexualitet, de som talar i termer av "normal" och "avvikande" sexualitet där heterosexualiteten representerar normen, går hand i hand med porrindustrin. Och porrindustrin gynnas av den inskränkthet som får porren att framstå som frihetsbejakande, som den som utmanar tabun och som den som vågar visa nakenhet. På liknade sätt förstärker porrindustrin den inskränkta moralismen som får en fiende att bekämpa.

Problemet ligger inte i att sexualiteten har olika uttryckssätt, utan i att när makt, kontroll och sexualitet sammankopplas är det någon som drabbas av förtryck. Oftast är det kvinnor, och självklart är de kvinnor som själva deltar i pornografin värst utsatta. Flertalet tjej- och kvinnojourer och prostitutionsgrupper kan vittna om hur verkligheten ser ut för människor som lever i porrbranschen, där tidiga övergrepp och självdestruktivitet förklarar vilka som hamnar framför kameran. Kopplingarna mellan sexuellt våld och den lättillgängliga porren är en verklighet som många vill blunda för.

Vilka åtgärder finns då att vidta mot pornografi? Vänsterpartiet vill inte ha ett generellt förbud mot porr, därför att det är svårt att ge en entydig definition



av vad som är pornografi. Däremot vill vi uppmärksamma att det finns det goda exempel på vad kunskap om pornografi och dess verkningar kan betyda för att möjliggöra ett kritiskt förhållningssätt. En nationell informationskampanj riktad till ungdomar och vuxna, där myter kring porren ifrågasätts och ersätts med fakta, kan vara en metod för att för att förmedla och sprida kunskap. Tydliga etiska regler inom mediebranschen skulle kunna vara ett annat viktigt redskap för att hantera framställningar av sexualiserat våld. Vi menar också att regeringen bör göra en översyn av lagstiftningen på området. Vänsterpartiet föreslår att regeringen utreder möjligheterna att begränsa spridningen av pornografi. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

## Sex- och samlevnadsundervisning

Det är många som idag oroas över att vi lever i en värld med pornografiska förtecken, där pornografi på nätet och sexistisk populärkultur är unga människors viktigaste "sexualupplysare". Enligt en färsk studie (*Våld och pornografi i medierna*, Carlsson 2005) där Nordicom och Medierådet har ställt frågor till 3 000 personer mellan 15 och 85 år om deras åsikter kring medie-våldets och pornografins påverkan på unga människor, är en klar majoritet, drygt 80 procent, av svenskarna oroliga för att sex och pornografi i medierna leder till en förvriden uppfattning av kvinnors och mäns sexualitet. Nästan lika många tror att det leder till ändrade sexualvanor bland ungdomar. Runt 72 procent tror att det leder till ökat sexuellt våld i samhället, men av dessa är det fler unga kvinnor som anser att det finns ett samband. Men det finns också de som uppger positiva effekter av sex och pornografi i medierna, till exempel att man får ökad kunskap om sexuella relationer, och det är framför allt unga män som anser detta. Enligt det mediekritiska nätverket Allt är möjligt visar en norsk undersökning från 2002 att pojkar söker upp porr på nätet i större utsträckning än flickor. Mängden pornografi på nätet anses legitimera bruket av den, liksom det är ett slags mandomsprov att använda pornografi.

Barn och ungdomar utvecklar sin sexualitet i samspel med varandra, föräldrar, lärare och andra vuxna, samt under påverkan av massmedier. Idag är kunskapen liten om hur porrkonsumtion påverkar barn och unga som inte har färdiga mentala strukturer till hjälp för att tolka och placera porren i sitt sammanhang. Vänsterpartiet anser dock att porrens könsstereotypa bilder, kvinnoförakt, kvinnoförnedring och våldsskildringar är en krigsförklaring mot den sexuella friheten. Konsekvenser av den medialiserade sexualiteten är bland annat förändrade attityder till sexualitet, ändrade sexualvanor och en märkbar ökning av konsumtion av pornografi bland ungdomar. 70 procent av unga män och 50 procent av unga kvinnor har tagit del av pornografi i medierna. Det finns samband mellan pornografikonsumtion och att ha prövat vissa sexuella handlingar. Medierådets aktuella rapport konstaterar:

Drygt 40 procent av de 18-åriga männen i Svedins och Priebe's omfattande enkätundersökning 2003/2004 för Sexualbrottsutredningen uppger att de tittar i stort sett varje dag på pornografi medan motsvarande siffra

### Fel! Okänt namn på

för unga flickor är drygt 1 procent (41 procent av flickorna uppger någon gång per år). Pojkarna visade stort intresse för många olika sorters sexuella aktiviteter i det pornografiska materialet och tyckte också att de fick viktig kunskap från filmerna.

Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan blir mot ovanstående beskrivning mycket viktig. Kvaliteten och omfattningen av denna undervisning är mycket skiftande mellan olika skolor, vilket Skolverkets nationella kvalitetsgranskning 1999 visade. Undersökningen visade att skolornas egna krav på undervisningen var mycket låga och att målsättningar liksom målformuleringar var otydliga. Undervisningen som förekom var dåligt samordnad och bristfälligt dokumenterad. I endast tio av åttio skolor beskrevs sex- och samlevnadsundervisningen som bra. Skolverket har i uppdrag att fortsättningsvis inspektera varje kommun och skola vart sjätte år. Förmågan att reflektera över frågor om sexualitet och samlevnad bör ingå som ett viktigt kunskapsmål i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan. Vänsterpartiet föreslår att den nationella styrningen stärks när det gäller omfattning och innehåll i sex- och samlevnadsundervisningen. Lärare som undervisar i sex och samlevnad måste ha relevant utbildning för att kunna vara trygga nog att diskutera bland annat pornografins bilder av sex. Det är också av yttersta vikt att lyfta fram HBT-perspektivet i sex- och samlevnadsundervisningen. Även andra yrkeskategorier än lärare som arbetar med ungdomar, exempelvis fritidspedagoger och ungdomsmottagningspersonal, behöver utbildas. Utbildningen måste innehålla såväl feministisk teori som gruppsamtalsmetodik. Vänsterpartiet föreslår därför att Högskoleverket ges i uppdrag att utvärdera och vidareutveckla lärarutbildningen med avseende på kunskaper om sex och samlevnad. Parallellt med detta bör Myndigheten för skolutveckling stimulera fortbildning i sex- och samlevnad för alla relevanta yrkeskategorier som arbetar med ungdomar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

## Feministiskt självförsvar

Skolverket menar att ungdomars ändrade språkbruk i skolan är ett tecken på att ungdomars vardag sexualiseras i allt större utsträckning; en fjärdedel av svenska skolelever säger att de upplevt sexuellt laddade verbala kränkningar (Skolverket 2002). Sexuella kränkningar ökar i svenska skolor, och var femte anmälning till Skolverket förra året handlade om kränkningar i vid mening – inbegripet fysiskt våld, sexuella trakasserier och verbala kränkningar. Eva Witkowska på Arbetslivsinstitutet har tittat på förekomsten av sexuella trakasserier bland gymnasieelever. Hennes studie (Witkowska 2005) är baserad på en nationell enkätundersökning som Skolverket gjorde bland ettusen skolelever år 2001. Slutsatsen är att var tredje elev i åttan och i tvåan på gymnasiet har utsatts för någon form av sexuella trakasserier det senaste året; flickor är mer utsatta än pojkar. I de fall pojkar drabbas av sexuella trakasserier är förövaren en kille. Fem av tio flickor och fyra av tio pojkar tycker att sexuella trakasserier är ett problem på deras skola. Nära hälften av alla elever på gym-

## Fel! Okänt namn på

nasiet upplever verbala eller fysiska sexuella övergrepp som ett problem i skolmiljön. För många är vardagen fylld av rädsla, obehag och en ständig beredskap för trakasserier, närmanden och t.o.m. övergrepp. Rädslan begränsar unga tjejers handlings- och livsutrymme och hindrar dem från att utveckla en grundmurad självkänsla och ett gediget självförtroende. Vi kan konstatera att så länge som tjejer i landets skolor är utsatta för trakasserier måste något göras för att ge dem självförtroendet och styrkan att stå emot. Vänsterpartiet menar att feministiskt självförsvar bör kunna erbjudas på landets skolor. Feministiskt självförsvar handlar om att skaffa sig kunskap om det sexualiserade våldet, om samarbete mellan flickor och kvinnor samt att skaffa sig handlingsberedskap att försvara sig mentalt, verbalt och fysiskt i en värld där flickor och kvinnor är underordnade och utsatta. Feministiskt självförsvar är grundat av kvinnor, för kvinnor och bygger på att flickor och kvinnor delar erfarenheter och tillsammans utarbetar strategier för att bland annat hantera rädsla. Vänsterpartiet menar att regeringen bör ge Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att hitta former som medger att alla tjejer på högstadiet och gymnasiet som så önskar ges möjlighet att träna feministiskt självförsvar i skolan. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

## Sexualpolitiska mål

Sexualiteten är en bärande del av den rådande könsmaktsordning där kvinnor systematiskt underordnas män. Ett jämställdhetsarbete kan aldrig bli framgångsrikt om inte också sexualpolitiken involveras. Vi kan konstatera att könsmaktsordningen reproduceras genom sexualiteten och sexuella relationer. En okritisk öppenhet för pornografi utan insikt om kvinnors strukturella underordning även inom sexualitetens område, leder därför fel. Den fria sexualiteten är inte fri så länge kvinnor underordnas och förtrycks sexuellt. Vänsterpartiet anser därför att det bör tillsättas en utredning med syfte att utveckla nationella sexualpolitiska mål för att skapa förutsättningar för en sexualitet på lika villkor för alla kvinnor och män; såväl homo-, hetero- och bisexuella som transpersoner. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 1 oktober 2005

*Camilla Sköld Jansson (v)*

*Elina Linna (v)*

*Ulla Hoffmann (v)*

*Britt-Marie Danestig (v)*

*Kalle Larsson (v)*

*Siv Holma (v)*

*Rossana Dinamarca (v)*